

Preek gehouden op 15 juni 2025
In de Westerkerk Amsterdam
Galaten 5:13-16.22-23 en Johannes 2:23 – 8:8
Door dr. Cristina Pumplun

*"What do you want to be
when you grow up?"*



"Kind" said the boy

Daar zitten ze: samen op een dikke tak van een boom - een jongetje en een klein, poemelig wezentje. Het blijkt een mol te zijn. "Wat wil je later worden? Als je groot bent?", vraagt de mol aan de jongen. "Aardig", zegt de jongen. Het is het kortst mogelijke gesprek over de basisvraag van het leven: wie en wat ben je? Of beter: wie wil je ten diepste zijn?

Dit korte intieme gesprek is getekend door de Britse illustrator en auteur Charlie Mackesy. Het staat op de voorkant van de orde van

dienst van vanmorgen. Het is een pagina uit een boek met allemaal zulke korte gedachtewisselingen. In Nederland is het verschenen onder de titel: "De jongen, de mol, de vos en het paard". Het is een boek vol met gesprekken over het leven, over angst, moed vatten en vriendschap. Het is een eigenaardige combinatie van vier vrienden: een mol, een vos, een jongen en een paard. De onderliggende boodschap is steeds: al ben je nog zo verschillend, samen kom je de bronnen van je vertrouwen op het spoor. Zoals de vraag, waarheen je levensweg je leidt: wat wil je worden als je later groot bent? Wie wil je ten diepste zijn?

Het is uiteindelijk ook deze vraag die in de lucht hangt in het gesprek, opgetekend in het evangelie naar Johannes, van twee mensen - farizeeër Nicodemus en Jezus - waarvan we vanochtend een stuk van mochten meeluisteren. Dat gesprek vindt plaats "in de nacht". In de beeldspraak van Johannes staat dat voor het donker van het niet weten, het zoeken van je bestemming, voor een duisternis, waarin Nicodemus in zekere zin leeft. Hij heeft het gevoel, dat er iets in zijn leven ontbreekt. Er hangt iets om hem heen van zinloosheid, stuurlaasheid. Wat, als je helemaal niets voelt van vooruitzicht, inspiratie? Als je om je heen te stil is geworden? Als je het moet uithouden in een samenleving waarin je je niet meer thuis voelt? Als je je vervreemd voelt van wat er van je verwacht wordt? Je denkt dat het anders moet. Maar hoe? Nicodemus is een vooraanstaand geestelijk leider. Maar wat zegt dat over wie hij ten diepste is? Wat zegt dat over zijn ziel?

En dan is daar deze bijzondere man, deze Jezus van Nazareth. Het lijkt net alsof er iets van licht, van perspectief van hem uitgaat. Nicodemus wil hem spreken. Al weet hij niet goed, hoe te beginnen. Het enige wat hij kan uitbrengen, is een statement: "Rabbi, Wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is." Hij houdt het veilig, bij het verstand, bij het 'weten' - maar ook niet helemaal. Jezus laat dat passeren. Hij hoort een onuitgesproken vraag. Hij geeft een antwoord dat op een ander niveau ligt, niet van weten, maar van het verlangen, van de ziel. "Waarachtig ik verzeker u," zegt Jezus tegen Nikodemus, "alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het Koninkrijk van God zien." Als de vraag van de ziel, van wat ten diepste Goed is, van gerechtigheid en vrede op het spel staat, dan vereist dat een volstrekt andere oriëntatie: weg van je eigen ik, gericht op de ander.

Opnieuw geboren kunnen worden: dat klinkt op het eerste gehoor bevrijdend. Anderzijds is het natuurlijk totaal onrealistisch. Want hoe kan iemand volstrekt opnieuw beginnen als hij al een heel leven met zich meesjouwt? Met al die afslagen die genomen zijn, keuzes die zijn gemaakt of opgedrongen? En dan al die verwachtingen van anderen en van jezelf, je omgeving, je familie? "Nou, nee, Jezus, leuk bedacht. Maar daar kun je bij mij niet mee aankomen. Opnieuw geboren worden? Nee, helaas."

Het gesprek is nog maar net begonnen en het eerste misverstand doet zich al voor. Want 'opnieuw' is één betekenis van het Griekse woord *anoothen*. Maar dit woord heeft niet één, maar twee betekenissen en kan net zo goed 'van bovenaf' betekenen. En dan krijgt deze zin een andere spits. Eigenlijk zegt Jezus: 'Je moet wederom én nu van bovenaf geboren worden. Er moet iets veranderen in je richting, in je oriëntatie, Nicodemus! In wat je drijft in je leven! Leef niet langer al naar gelang, waar je in vast: zit, maar laat het gebeuren! En wel van bovenaf: vertrouw op wat je overkomt, wat over je komt. Ervaar dat de Allerhoogste, God, je oriëntatiepunt is!'

Maar hoe doe je dat dan? Moet dat op eigen kracht? 'Nee', zegt Jezus: 'Dat nieuwe begin, dat leven met de blik vanuit omhoog mag je je aan laten waaien. Want dat heeft alles te maken met de Geest.' Ja, wat is dat dan weer? Je ziet Nicodemus fronsen. 'Geest? Dat klinkt als wind...' En ja, dat klopt, want ook hier speelt evangelist Johannes weer met woorden. 'Wind' en 'Geest' zijn in het Grieks namelijk hetzelfde: *pneuma*. En dat is grappig, want ze lijken ook wel op elkaar. Ze zijn onzichtbaar, ongrijpbaar en tegelijkertijd zo indrukwekkend te ervaren. Ze brengen leven in de brouwerij, zetten mensen en dingen in beweging. Ze inspireren, laten je van richting veranderen. Ze kunnen je van je stuk brengen, je figuurlijk of letterlijk omver werpen. Ze komen je aanwaaien als muziek klinkt of iemand een goed woord tegen je zegt.

Dat kan dus voelen als komend 'van omhoog', als de adem, de Geestkracht van God, de Geest van liefde en verbinding, die maakt dat we van elkaar kunnen houden, dat we in een bezielde verband kunnen leven van elkaar en met God. Wat kunnen we dat ontzettend hard nodig hebben in een tijd, in een samenleving waarin de ziel, de bezieling, zo vaak ver te zoeken lijkt. Een tijd, waarin mensen tegen elkaar uitgespeeld worden, waarin haast dagelijks gesuggereerd wordt dat medemenselijkheid een zwaktebod is, waarin de ander – de 'niet-echte-Nederlander', de migrant, laat staan de asielzoeker - geen mens lijkt te zijn, maar alleen maar een groot probleem waar we gauw vanaf moeten. 'Van omhoog' leven is hard nodig willen we onze levensadem niet kwijt raken: de Geest, de scheppende, vrijheid gevende kracht.

De goede Geest, die – zoals Paulus zegt in zijn brief aan de Galaten - vrucht draagt, de vrucht van de liefde en van de vreugde, de vrede, van geduld, van vriendelijkheid, goedheid, trouw en betrouwbaarheid, zachtmoedigheid, zijn wie je ten diepste bent. Evangelist Johannes laat de Geest vrijuit en onbestemd waaien waarvandaan ook en waarheen dan ook. Paulus maakt het concreet en ontleedt hem in negen verschillende onderdelen, zodat de mensen waar hij voor schrijft - de prille christelijke gemeenschap in Galatië - er wat mee kunnen beginnen. Het was daar nou niet bepaald makkelijk samenleven en samen geloven. Een nogal conflictueus gebeuren was het daar. Paulus trekt fel van leer omdat hij zich intens verbonden voelt met deze mensen en hij hun conflicten niet van zich af kan zetten. "Dien elkaar in de liefde!", roept hij haast wanhopig, omdat hij weet dat ze de liefde onderling hard nodig hebben.

"Dé vrucht van de Geest is liefde", zo schrijft hij. Het gaat om één vrucht – enkelvoud. Maar dat betekent praktisch negen verschillende houdingen, manieren van denken en doen om de omgang met elkaar leefbaar en sámen-leefbaar te laten zijn: vreugde, vrede, goedheid, betrouwbaarheid, zelfbeheersing. En geduld: jezelf en de ander de tijd gunnen, je niet onderdruk laten zetten door op papier bedachte quick-fix oplossingen. Vriendelijkheid: de natuurlijke openheid om je aan elkaar toe te vertrouwen. Zachtmoedigheid: eisen aan jezelf of aan een ander relativeren. Liefde, vrucht van de Geest in negen smaken: nadrukkelijk niet als een voorschrift van hoe het moet, maar om heilzaam naar elkaar toe te bewegen.

En ook om de ongeest buiten de deur te houden... Ik weet niet of jullie het hebben gemerkt dat we een aantal verzen hebben overgeslagen waarin Paulus de ongeest in allerlei gedaanten benoemt. Logisch, dat hij ze in zijn brief aan de kaak stelt. Maar ik heb ervoor gekozen om dat vanochtend niet te laten klinken, alleen al omdat het moeilijk genoeg is

om de goede Geest te ontdekken te midden van polarisatie, het elkaar wegzetten, haat-taal. Ook al geven we de ongeest nadrukkelijk geen stem, beeft hij toch als het ware mee in wat zich afspeelt dichtbij in ons eigen leven, in onze samenleving en verder weg in de wereld. De ongeest van de haat: het systematisch en nadrukkelijk uitmoorden en uithongeren van duizenden onschuldigen, kinderen! Maar *elke* stem die zich daartegen *verzet* – ook op de rode lijn straks in Den Haag – is een stem *tegen* die ongeest! De ongeest van het planmatig oppakken van zomaar mensen zonder papieren, die niet welkom zijn in het zogenaamde “land of the Free”. Maar *elk* mens, die daartegen de straat op durft te gaan, is Geestkracht *tegen* de ongeest.

“Als de grote dingen uit het lood raken, onbeheersbaar worden, kijk dan naar wat er is aan liefde heel dichtbij, onder je neus,” zegt in Mackesy’s boek het paard tegen de jongen. Hoe machteloos wij ons ook kunnen voelen bij al die berichten, maar stel dat je dichterbij kijkt. Waar kun je iets vinden wat je niet machteloos laat voelen? Misschien hebben we dáár het waaien van de Geest voor nodig? Het is wel een heel zacht briesje: een blik, een gesprek van hart tot hart, iemand die zijn haast voor jou opzij zet omdat hij voelt dat jij hem nu nodig hebt: Geestkracht - heel dichtbij!

Ja, je kunt gevangen raken, opgesloten raken in de nacht, omdat het vaak zo ontzettend moeilijk is om de geestkracht, het licht, de liefde op het spoor te komen. Zo verging het Nicodemus. Maar hij wist zich geraakt door die Jezus van Nazareth. Hij waagt de sprong en vertrouwt zich toe. Dat is Geestkracht! En wat hem wordt aangezegd, is eigenlijk al gebeurd: vanaf het moment dat hij zich openstelt voor dat ene gesprek in de nacht, komt het erop aan om het leven van bovenaf vorm te geven en je te richten op een nieuw leven. De nacht uit! De dag in - om je voortaan te richten op wat aan komt waaien, bij God vandaan... En dat is dan ‘van boven af’ én inderdaad ook ‘opnieuw’ geboren worden. Van bovenaf je laten voeden door de gave van de Geest voor een zo vernieuwd bestaan. “Wat denk je?”, vroeg de jongen aan de mol. “Wat denk je, dat succes is?” “Lief hebben!”, zei de mol.

Amen